

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ МЕДИЧНИХ ТЕКСТІВ З НІМЕЦЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ

Стаття присвячена аналізу особливостей перекладу медичних текстів з німецької мови на українську на лексичному рівні. Висвітлено найточніші способи перекладу термінів, розкрито основні характеристики медичних текстів.

Ключові слова: медичні терміни; переклад; еквівалент; характеристики; аббревіатури; контекст.

Постановка проблеми. Вибір теми цієї роботи пояснюється тим фактом, що найбільш проблемним і водночас найцікавішим з точки зору перекладу є саме лексичний рівень. Саме він постійно оновлюється: з'являються неологізми, деякі слова стають архаїзмами і виходять з активного вживання. Внаслідок цього явища виникає необхідність постійного оновлення методів і способів перекладу окремих лексичних одиниць. Особливо яскраво це проявляється в науках, які постійно розвиваються, в тому числі і в медицині. Цим і зумовлена актуальність і новизна проведеного дослідження.

Аналіз актуальних досліджень. Дослідження українських і зарубіжних вчених, присвячені окремим аспектам роботи над медичною термінологією, тому вони не дають можливості представити розвиток медичної термінології, оскільки не зачіпають появи абсолютно нових термінів і термінологічних словосполучень у медицині.

Мета цієї статті полягає в аналізі особливостей перекладу медичних текстів з німецької мови на українську на лексичному рівні. Для досягнення цієї мети ставляться такі завдання як дослідження особливостей наукового перекладу на лексичному рівні; аналіз лексичних особливостей перекладу на матеріалі медичних статей; виявлення і систематизація всіх можливих варіантів перекладу медичної лексики з німецької мови на українську.

Виклад основного матеріалу. Переклад медичних текстів вважається одним з найбільш важких і відповідальних видів перекладу. У всьому своєму розмаїтті – виписки з історії хвороби, інструкція до застосування ліків, опис захворювання, схеми лікування та інше – такі тексти являють собою область, в якій є неприпустимою неоднозначність думки і неточність формулювань. Медичні тексти регламентуються нормами науково-технічного стилю, вираженими характеристиками якого є точність, логічність, абстрактний характер, імперсональність, об'єктивність, стандартизованість під час вибору мовних засобів. Синтаксис відрізняється повнотою оформлення думки, стійкими виразами та іменними конструкціями. Лексика науково-технічного стилю представлена,

передусім, загальнонауковою і вузькоспеціальною термінологією.

Медичні терміни прийнято систематизувати за походженням і словотворенням. Залежно від походження, виділяють 4 категорії термінів: споконвічно українські поняття, інтернаціоналізми греко-латинського походження, західноєвропейські і латинські терміни. За словотворенням медична термінологія також представлена 4-ма групами: односкладові терміни, двоскладові терміни, які пишуться разом або через дефіс, багатоскладові терміни з трьох і більше елементів, а також термінологічні словосполучення. Норми науково-технічного стилю в німецькій і українській мові не ідентичні, тому багато перекладачів використовують такі трансформації: конкретизація загальнонаукових німецьких слів під час перекладу українською мовою, заміна інтернаціоналізмів у силу їх більш широкого кола значень у німецькій мові, нейтралізація стилістично забарвленої німецької загальнонаукової лексики при перекладі українською мовою.

Медичний переклад характеризується такими особливостями, як наявність медичної термінології, медичних аббревіатур і запозичень. У німецькій мові в медичній сфері певні німецькі терміни вживаються паралельно з міжнародними. Також складають певні труднощі в процесі перекладу складні слова в німецькій мові, яким не завжди відповідає однозначний еквівалент в українській мові.

Терміни (від лат. *terminus* – межа, кордон) – це слово або словосполучення, застосоване для позначення певного поняття.

Розроблено кілька методів перекладу вузькогалузевих термінів:

1. Підбір точного еквівалента в мові перекладу за допомогою спеціального словника:

- Nervensystem – нервова система;
- Dermatologie – дерматологія;
- Urogenitalsystem – сечостатева система;
- Sexualhormon-bindendes Globulin – глобулін.

2. Описовий переклад – переклад слова за допомогою розширеного пояснення значення німецького слова:

– freiverka ufliche – ліки у вільному продажі, які можна придбати не лише в аптеці, а, наприклад, в супермаркеті;

– apothekenpflichtige – ліки, які можна придбати без рецепта, але тільки в аптеці;

– verschreibungspflichtige – ліки, які можна придбати тільки за рецептом;

– beta ubungsmittel – наркотичні засоби, для яких потрібен особливий рецепт.

3. Запозичення іноземного терміну:

– kapsel – капсула;

– dragees – драже;

– granulat – гранули;

– injektion – ін'єкція.

4. Метод транскрипції/транслітерації:

– Psychologie – психологія;

– Therapie – терапія;

– Antimizin – антимицин.

Отже, процес перекладу німецьких термінів українською мовою відбувається в два етапи:

1. Визначення значення терміну.

2. Вибір методу перекладу: описовий переклад, транскрипція/транслітерація, підбір еквівалента, вживання іноземного терміну.

Абревіатура (лат. *abbrevio* – скорочую) – складно-скорочені слова, похідне слово, що виникає внаслідок абревіації – утворення з перших літер або з інших частин слів, що входять до складу назви чи поняття. Вживаються в усній та писемній мові.

Основне завдання абревіатур – це економія мовлення та письмового тексту. При вимові абревіатура за часом звучання приблизно в п'ять разів коротше відповідного їй поняття, а при написанні економія ще більш вражаюча. Однак переваги такої економії доречні допоки абревіатури зрозумілі співрозмовникам і їх перекладачеві.

Найчастіше для усного перекладача, а часом і для письмового, використання абревіатур у мові чи тексті являє собою певну складність. Навіть під час вживання широковідомих і часто вживаних скорочень можуть виникнути серйозні питання.

Існує кілька основних способів передачі німецьких скорочень українською мовою, які дозволяють найбільш повно і точно відобразити значення лексичної одиниці:

1. Аналіз контексту.

Зазвичай розшифрування абревіатур надається відразу при появі їх в тексті. Тому є сенс пошуку значення скорочення саме на початку тексту; якщо ж розшифрування не наводиться, то необхідно ретельно ознайомитися з контекстом в повному обсязі.

2. Використання словників скорочень.

У цьому випадку необхідно спочатку визначити за контекстом, до якої наукової області відноситься скорочення, а потім підібрати відповідний словник (бажано двомовний) і знайти його розшифрування.

3. Аналіз структури скорочення.

Такий метод доцільно застосовувати лише для складних скорочень, що містять у своєму складі різні розділові знаки: крапки, слеш, дужки, дефіси. Зокрема, слеш в абревіатурі може замінювати сполучники і прийменники, а також відокремлювати основну частину від додаткової, що є поясненням до попередньої. Інформація, яку надають в дужках, також пояснює сенс основної частини скорочення. Дефіс служить для розмежування слів або словосполучень, що становлять абревіатуру.

4. Використання аналогій.

Метод передбачає співвідношення наявного скорочення з різними аналогіями. Він дає приблизний, неконкретний результат. Саме тому його потрібно застосовувати лише в тандемі з попереднім. Це дозволяє значно підвищити ефективність розшифрування.

Відмінною рисою медичного тексту є складний зміст. Нерідко при медичному перекладі перекладач зіштовхується з проблемою нерозуміння змісту вихідного тексту. Така проблема може стати серйозною перешкодою для виконання роботи, адже розуміння сенсу наукового тексту – це одна з найважливіших складових тематичного перекладу. У таких випадках для здійснення правильного перекладу перекладачеві доводиться звертатися за допомогою до працівників сфери медицини. Консультація з фахівцем дозволяє перекладачеві скласти собі правильне уявлення щодо змісту медичного тексту і уникнути неточностей під час перекладу.

Незважаючи на численні труднощі, робота з письмовими медичними перекладами залишається реальним завданням завдяки величезній кількості спеціалізованих словників у медичній літературі. Виконання усного медичного перекладу є більш складним завданням. Це обумовлено тим, що перекладач не має можливості використання словників і візуальної опори. Через високий рівень складності в усних перекладах нерідко допускаються помилки.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Насамкінець, важливо відзначити, що медичний переклад має ряд лексичних, граматичних і синтаксичних особливостей, які роблять його унікальним. Медицина активно розвивається як в практичній так і в науковій діяльності, у зв'язку з цим, перекладачеві необхідно постійно вдосконалюватися і підвищувати свою кваліфікацію. Медичний переклад вимагає від перекладача не тільки високого рівня володіння мовою, а й досконалих знань в області медицини. Таким чином, перекладач має володіти широким спектром знань, умінь і навичок, щоб бути спроможним відобразити усі специфічні риси медичного тексту під час виконання перекладу.

Список використаних джерел

1. Гринев С. В. Введение в терминоведение. – М. : Московский лицей, 2016. – 309 с.
2. Международная анатомическая терминология / Terminologia Anatomica. – М. : Медицина, 2003. – 412 с.
3. Солянцева Е. М. Перевод медицинских текстов : к вопросу о соотношении и частных проблем. Электронный ресурс. Режим доступа : <http://www.spalmira.ru/med-perevod.html>.

4. Rask N. Analysys of a medical translation : terminology and cultural aspects// Vaxjo Universitet Publikationer. – 2004. URL : <http://vxu.divaportal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:206300>.
5. Rouleau M. La terminologie médicale et ses problèmes // Panacea. – Vol. IV, No 12, 2003. URL : http://medtrad.org/panacea/Indice General/n12_tribuna_Rouleau.pdf (дата обращения : 28.10.2009).

Д. А. Хортюк,
ЧНУ им. Петра Могилы, г. Николаев, Украина

ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА МЕДИЦИНСКИХ ТЕКСТОВ С НЕМЕЦКОГО ЯЗЫКА НА УКРАИНСКИЙ

Статья посвящена анализу особенностей перевода медицинских текстов с немецкого языка на украинский на лексическом уровне. Охарактеризованы самые точные способы перевода терминов, раскрыты основные характеристики медицинских текстов.

Ключевые слова: медицинские термины; перевод; эквивалент; характеристики; аббревиатуры; контекст.

D. Khortiuk,
Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolayiv, Ukraine

TRANSLATION OF MEDICAL TEXTS FROM GERMAN TO UKRAINIAN

The article is devoted to the analysis of the peculiarities of translation of medical texts from German to Ukrainian at the lexical level. The most accurate methods of translation of terms are described, the main characteristics of medical texts are disclosed.

The choice of the topic of this work is explained by the fact that the most problematic and at the same time interesting from the point of view of translation is the lexical level. It is it that is constantly updated: neologisms appear, some words become archaisms and go out of active use. As a result of this phenomenon, it is necessary to constantly update the methods and methods of translation of individual lexical units. This is particularly pronounced in sciences that are constantly developing, including medicine. It also caused relevance and novelty of the conducted research.

Translation of medical texts is considered one of the hardest and most responsible types of translation. In all its variety – extracts from the history of the disease, instructions for the use of medicines, description of the disease, treatment schemes, etc. – such texts are an area in which ambiguity of thought and inaccuracy of language are unacceptable. This type of translation is related to the life and safety of the person, and this fact, in turn, poses special requirements for the quality of translation and qualification of the translators themselves. Medical texts are regulated by norms of scientific and technical style, the expressed characteristics of which are accuracy, logic, abstract character, impersonation, objectivity, standardization in the selection of language means. Syntax is distinguished by completeness of thought design, stable expressions and name constructs. The vocabulary of scientific and technical style is represented primarily by popular scientific and specialized terminology.

Key words: translation; medical terms; equivalent; characteristics; abbreviations; context.

Рецензенти: Мещанинов О. П., д-р. пед. наук, професор;
Гришкова Р. О., д-р. пед. наук, професор.